

- คู่มือที่ ๑ สายธารแห่งชีวิต
- คู่มือที่ ๒ การเลี้ยงโคเนื้อภูพาน
- คู่มือที่ ๓ การเลี้ยงไก่ดำภูพาน
- คู่มือที่ ๔ การเลี้ยงสุกรภูพาน
- คู่มือที่ ๕ การปลูกข้าว พันธุ์สกลนคร
- คู่มือที่ ๖ การปลูกข้าว พันธุ์ขาวดอกมะลิ ๑๐๕
- คู่มือที่ ๗ สับจี่ นพ.๑
- คู่มือที่ ๘ การเลี้ยงสัตว์ปีกเพื่อควบคุมศัตรูพืชสวนไม้ผล
- คู่มือที่ ๙ การผลิตวุ้นเส้นจากถั่วเขียว
- คู่มือที่ ๑๐ การเลี้ยงปลาไนแดงร่วมกับ
เปิดบวบาสีลูกผสมในบ่อครัวเรือน
- คู่มือที่ ๑๑ การเลี้ยงปลาตุ๊กในบ่อซีเมนต์
- คู่มือที่ ๑๒ เกษตรกฤษฎีใหม่
- คู่มือที่ ๑๓ การจัดการดินเค็ม เพื่อปลูกข้าว
- คู่มือที่ ๑๔ การจัดการดินลูกรัง เพื่อเพิ่มผลผลิตพืช
- คู่มือที่ ๑๕ การเพาะเห็ดเศรษฐกิจและเห็ดพื้นเมือง
- คู่มือที่ ๑๖ การปลูกยางพารา
- คู่มือที่ ๑๗ หม่อนพันธุ์สกลนครและไหมพันธุ์นางตุ้ย
- คู่มือที่ ๑๘ การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากพืชสมุนไพร
- คู่มือที่ ๑๙ การผลิตผ้าย้อมคราม

๑๙

ผลสำเร็จที่โดดเด่น
ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

คู่มือที่ ๑๗ หม่อนพันธุ์สกลนคร และไหมพันธุ์นางตุ้ย

จัดทำและเผยแพร่โดย

- ▶ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)
- ▶ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.สกลนคร

สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่

กลุ่มงานขยายผล ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ตู้ ปณ. ๒๑ บ้านนาคเค้า ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ๔๗๐๐๐
โทรศัพท์ ๐ ๔๒๗๔ ๗๔๕๔-๙ โทรสาร ๐ ๔๒๗๔ ๗๔๖๐
www.royal.rid.go.th/phuphan

ชื่อ	คู่มือท่อนพันธู์สกลนครและโทมพันธู์บางต๋ย
พันธู์ครั้งที่ ๒	ตุลาคม ๒๕๕๕
จำนวน	๔,๐๐๐ ชุด
วัตถุประสงค์	เพื่อเป็นคู่มือในการศึกษาเรื่องท่อนพันธู์สกลนครและโทมพันธู์บางต๋ย
ผู้จัดพันธู์	สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ๒๐๑๒ ซอยอรุณอมรินทร์ ๓๖ ถนนอรุณอมรินทร์ แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๑๐ โทรศัพท์ ๐ ๒๔๔๗ ๘๕๐๐-๖ โทรสาร ๐ ๒๔๔๗ ๘๕๖๒ http://www.rdpb.go.th
พันธู์ที่	บริษัท บูฟแม็กซ์ เจน ทรี จำกัด

คู่มือที่ ๑๗ หม้อนพันธุ้สกลนคร และโหมพันธุ้นางตุ้ย

เรียบเรียงโดย
กิจกรรมหม้อนใหม่ งานศึกษาและพัฒนาเกษตรกรรม
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร

คำนำ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นโครงการหนึ่ง ซึ่งทำการศึกษา ทดลอง และค้นคว้างานพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตามความเหมาะสมของ สภาพภูมิประเทศและสิ่งแวดล้อมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และนำผล การศึกษาที่พิสูจน์ได้ว่า มีความเหมาะสมกับพื้นที่ไปใช้เป็นแบบอย่างของความ สำเร็จในการส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร โดยนำผลการศึกษาที่เหมาะสม ไปขยายผลสู่ราษฎรด้วยวิธีการสาธิต และสนับสนุนแก่เกษตรกรที่สนใจให้สามารถ นำไปปฏิบัติในพื้นที่ของตนเองได้ เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของ ราษฎรให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถพึ่งพาตนเองได้

กิจกรรมหม่อนไหม เป็นงานศึกษาและพัฒนาเกษตรกรรม ซึ่งดำเนินการศึกษา ค้นคว้า การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม โดยอาศัยเทคนิควิธีการง่าย ๆ เพื่อให้เกษตรกร สามารถนำไปปฏิบัติได้ในพื้นที่ของตนเอง โดยสามารถรวบรวมและนำผลการศึกษา ดังกล่าวไปขยายผลสู่ราษฎรหมู่บ้านรอบศูนย์ ๆ เพื่อเสริมรายได้ของเกษตรกรอันจะ นำไปสู่การยกระดับความเป็นอยู่ และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป

สารบัญ

	หน้า
หม่อนพันธุ์สกลนคร	๕
▶ ลักษณะเด่น	๖
▶ ลักษณะทางการเกษตร	๖
▶ ลักษณะประจำพันธุ์	๗
ไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้านพันธุ์นางตุ้ย	๑๓
▶ ลักษณะประจำพันธุ์	๑๔
▶ ลักษณะทางการเกษตร	๑๔
▶ ลักษณะเด่น	๑๕
การเลี้ยงไหม	๑๖
▶ การเลี้ยงไหมที่จะให้ผลดี	๑๖
▶ การวางแผนการเลี้ยงไหม	๑๗
▶ วิธีการเลี้ยงไหม	๑๗
ผลผลิตที่ได้รับ	๑๙

หม่อนพันธุ์สกลนคร และไหมพันธุ์นางตุ้ย

หม่อนพันธุ์สกลนคร

ได้จากการผสมพันธุ์ระหว่างหม่อนพันธุ์คุณไพ tetraploid ($2n = 56$) กับหม่อนพันธุ์ลุน ๔๐ ($2n = 28$) ได้หม่อนลูกผสม triploid ในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ที่สถานีทดลองหม่อนไหมสกลนคร ในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ - ๒๕๔๑ คัดเลือกได้พันธุ์ SKN-M95-3-82 ในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ - ๒๕๔๕ ปลูกเปรียบเทียบพันธุ์ในท้องถิ่นต่าง ๆ ที่สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ ๓ ส่วนแยกหม่อนไหม ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรชัยภูมิ เลย สุรินทร์ และสกลนคร และศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติ ฯ ศรีสะเกษ ได้นำข้อมูลเสนอเป็นพันธุ์แนะนำต่อคณะกรรมการการปรับปรุงพันธุ์ ๒๕๔๗ และจะไดรรวบรวมข้อมูล เพื่อเสนอเป็นพันธุ์รับรองต่อไป เมื่อสิ้นสุดการเปรียบเทียบพันธุ์ในท้องถิ่นในปี ๒๕๕๐

หม่อนพันธุ์คุณไพ → หม่อนพันธุ์ลุน

หม่อนพันธุ์สกลนคร

ลักษณะเด่น

๑. ผลผลิตใบสด ๓,๕๐๗ กก./ไร่
๒. มีความทนทานต่อสภาวะแห้งแล้งได้ดี
๓. ออกกราดดีเมื่อมีการปักชำ ขยายพันธุ์ง่าย สามารถใช้ท่อนพันธุ์ปลูกในแปลงได้โดยตรงหรือปักชำก่อนปลูก
๔. มีการเจริญเติบโตรวดเร็ว หลังการตัดแต่ง
๕. มีความต้านทานโรครากเน่า

ลักษณะทางการเกษตร

๑. ความสูงของต้น (๗๕ วัน) หลังการตัดต้ำมากกว่า ๑.๔๐ เมตร
๒. ระยะระหว่างข้อถี่ (น้อยกว่า ๕ เซนติเมตร)
๓. ขนาดของใบใหญ่ (๒๔ x ๒๖ เซนติเมตร)
๔. น้ำหนักใบ/ต้น ๑ ปี/การเก็บเกี่ยว ๔ ครั้ง (จากแปลงทดลอง) มากกว่า ๓ กิโลกรัม
๕. ผลผลิตใบ/ต้น/ปี/การเก็บเกี่ยว ๔ ครั้ง (จากแปลงทดลอง) มากกว่า ๓,๐๐๐ กิโลกรัม
๖. ผลผลิตใบ/ต้น/ปี/การเก็บเกี่ยว ๔ ครั้ง (จากแปลงเกษตรกร) ๒,๕๑๒ กิโลกรัม
๗. การขยายพันธุ์สามารถขยายพันธุ์ด้วยท่อนพันธุ์

หม่อนพันธุ์สกลนคร เป็นหม่อนทวีปพลอยด์ มีลักษณะดีเด่นหลายด้าน ผ่านการรับรองพันธุ์โดยกรมวิชาการเกษตร ให้เป็นหม่อนพันธุ์แนะนำชื่อ สกลนคร

ลักษณะประจำพันธุ์

๑. เป็นหม่อนเพศผู้ มีช่อดอกค่อนข้างใหญ่
๒. ใบใหญ่ แผ่นใบเรียบ รูปไข่ ค่อนข้างกว้าง ส่วนใบรูปหัวใจ ผิวใบหยาบ ขอบใบเป็นหยัก ปลายใบแหลมสั้น การเรียงตัวแบบสลับ
๓. ลำต้นตั้งตรง กิ่งมีสีเขียวหม่อนปนเทา ปลายกิ่งออกสีน้ำตาล
๔. ระยะช่อปล้องสั้น
๕. ความสูงของต้นประมาณ ๑.๕๐ เมตร (๗๕ วัน หลังตัดต้ำ)
๖. ใบร่วงช้า
๗. มีความทนทานเพลี้ยไฟได้ดี
๘. มีความต้านทานโรครากเน่า
๙. ให้ผลผลิตในสภาพท้องถิ่นประมาณ ๒,๕๐๐ กก./ไร่/ปี

การปลูกหม่อนพันธุ์สกลนคร

การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมส่วนใหญ่จะมีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกันมาก เพราะการเลี้ยงไหมสามารถทำรายได้ให้แก่เกษตรกร ฉะนั้น การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งของศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้มีการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกคือ พันธุ์สกลนคร

หม่อนพันธุ์สกลนครเป็นหม่อน
พลอยด์ตรีพลอยด์ มีลักษณะดีเด่นหลายด้าน
ผ่านการรับรองพันธุ์โดยกรมวิชาการเกษตร
ให้เป็นหม่อนพันธุ์แนะนำชื่อ สกลนคร

แปลงหม่อนพันธุ์สกลนคร

สภาพพื้นที่ปลูกหม่อน

๑. สูงจากระดับน้ำทะเลไม่เกิน ๓๐๐ เมตร
๒. พื้นที่ไม่มีน้ำท่วมขัง
๓. ความลาดเอียงไม่ควรเกิน ๓๐ เปอร์เซ็นต์
๔. ห่างไกลจากแหล่งมลพิษ

ลักษณะดิน

๑. ดินร่วนปนทราย อุดมสมบูรณ์ปานกลาง - สูง ระบายน้ำได้ดี
๒. หน้าดินลึกมากกว่า ๓๐ เซนติเมตร
๓. ความเป็นกรดเป็นด่างของดินระหว่าง ๕.๕ - ๖.๕

สภาพภูมิอากาศ

๑. อุณหภูมิเหมาะสมประมาณ ๒๐ - ๔๐ องศาเซลเซียส
๒. ปริมาณน้ำฝนมากกว่า ๑,๐๐๐ มิลลิเมตร/ปี การกระจายตัวของฝนดี

แหล่งน้ำ

มีน้ำเพียงพอสำหรับช่วงฤดูแล้ง

การปลูก

๑. การวางแผนการปลูก เพื่อให้สอดคล้องกับการเลี้ยงไหม

๑.๑ หม่อน ๑ ไร่ เลี้ยงไหมได้ ๓ - ๔ ก่อ่ง/ปี (รุ่นละ ๑ ก่อ่ง ๆ ละ ๒๐,๐๐๐ ตัว ปีละ ๔ รุ่น)

๑.๒ ขนาดความกว้างความยาวของพื้นที่แปลงย่อย ไม่ควรเกิน ๔๐ x ๖๐ เมตร มีทางเข้าออกเพื่อสะดวกต่อการจัดการ

2. การเตรียมพื้นที่

๒.๑ ไถลึก ๓๐ - ๔๐ เซนติเมตร ทิ้งไว้ ๕ - ๗ วัน แล้วไถพรวนและปรับสภาพพื้นที่ให้เรียบ

๒.๒ ไถเปิดร่อง ร่องกันหลุมด้วยปุ๋ยคอก ๒,๐๐๐ กิโลกรัม/ไร่

๓. ระยะการปลูก

๓.๑ ระยะปลูกที่เหมาะสม พิจารณาจากความสะดวกในการใช้เครื่องทุ่นแรงมาปฏิบัติงาน

ชนิด/ขนาด เครื่องทุ่นแรง	ระยะแถว (เมตร)	ระยะต้น (เมตร)	จำนวน (ต้น/ไร่)
เครื่องมือขนาดใหญ่	๓.๐	๐.๗๕	๗๖๒
เครื่องมือขนาดกลาง	๒.๕	๐.๗๕	๘๕๓
เครื่องมือขนาดเล็ก	๒.๐	๐.๗๕	๑,๐๖๖
ใช้แรงงานคนและสัตว์	๑.๕	๐.๗๕	๑,๔๒๒

๔. วิธีการปลูก

๔.๑ การเตรียมท่อนพันธุ์

นำกิ่งพันธุ์อายุ ๖ - ๑๒ เดือน ที่ปราศจากโรคและแมลง ตัดเป็นท่อนแต่ละท่อนมีตา ๔ - ๕ ตา หรือความยาวประมาณ ๑๕ - ๒๐ เซนติเมตร ส่วนปลายของท่อนพันธุ์ที่ปักลงในดินตัดเฉียงเป็นปากฉลาม

๔.๒ การปลูก

๑) ปลูกด้วยท่อนพันธุ์ ปักตรงลึกลงไปในดิน ๓/๔ ของท่อนพันธุ์ หลุมละ ๒ ท่อน

การเตรียมท่อนพันธุ์หม่อน

การปักชำท่อนพันธุ์หม่อน

๒) ปลุกด้วยกิ่งชำซึ่งทำได้ ๒ ลักษณะคือ ชำไว้ในแปลงเพาะชำ และ ชำไว้ในถุงชำ เมื่อกิ่งชำมีอายุ ๓ - ๔ เดือน ย้ายลงปลุกในแปลงหลุมละ ๑ ต้น และควรมีการตัดแต่งราก และกิ่งในส่วนที่เป็นใบออก

๓) ปลุกในช่วงต้นฝน

การดูแลรักษา

๑. การใส่ปุ๋ย

๑.๑ ปุ๋ยคอก อัตรา ๒,๐๐๐ กิโลกรัม/ไร่/ปี หลังการตัดต้ำ โดยการหว่านหรือ ใส่ในร่องระหว่างแถวแล้วไถกลบ

๑.๒ ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ ในอัตรา ๑๐๐ กิโลกรัม/ไร่/ปี ร่วมกับปุ๋ยยูเรีย ในอัตรา ๓๓ กิโลกรัม/ไร่/ปี หรือปุ๋ยแอมโมเนียมซัลเฟต ในอัตรา ๗๐ กิโลกรัม/ไร่/ปี โดยแบ่งใส่ ๓ ครั้งเท่า ๆ กัน หลังการตัดต้ำ หลังตัดกลาง และหลังตัดแขนง วิธีการ ใส่โดยโรยเป็นแถวบริเวณทรงพุ่มแล้วพรวนกลบ

การใส่ปุ๋ยแปลงหม่อน

การให้น้ำแปลงหม่อน

๒. การให้น้ำ

๒.๑ ปริมาณ ๓๐ ลูกบาศก์เมตร/ไร่/สัปดาห์ โดยระบบฉีดพ่นในช่วง หน้าแล้ง

๓. การตัดแต่งและการเก็บเกี่ยว

๓.๑ การตัดแต่งในปีแรกหม่อนต้องมีอายุอย่างน้อย ๖ เดือน หม่อนในปีที่ ๒ เป็นต้นไป มีการเก็บเกี่ยวและตัดแต่งปีละ ๓ - ๔ ครั้ง ดังนี้

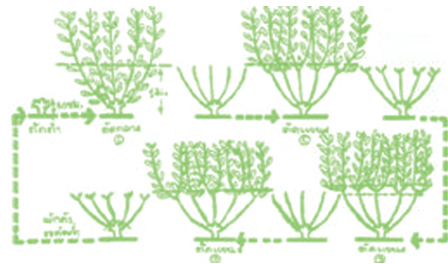
๓.๑.๑ การตัดต่ำ มีการตัดปีละ ๑ ครั้ง โดยตัดให้ต้นตอสูงจากพื้นดิน ๒๕ - ๓๐ เซนติเมตร หลังจากตัดต่ำประมาณ ๓ เดือน เก็บใบหม่อนเลี้ยงไหมโดยวิธีตัดกลาง

๓.๑.๒ การตัดกลาง ตัดสูงจากพื้นดิน ๘๐ - ๑๐๐ เซนติเมตร หลังจากตัดประมาณ ๖๐ - ๗๐ วัน เก็บใบหม่อนเลี้ยงไหมโดยวิธีตัดแขนง

๓.๑.๓ การตัดแขนง ครั้งที่ ๑ ตัดสูงเหนือรอยเดิม ๕ - ๑๐ เซนติเมตร หลังจากตัดประมาณ ๖๐ - ๗๐ วัน เก็บใบหม่อนเลี้ยงไหมโดยวิธีการตัดแขนง

๓.๑.๔ การตัดแขนง ครั้งที่ ๒ ตัดสูงเหนือจากรอยเดิม ๕ - ๑๐ เซนติเมตร หลังจากตัดประมาณ ๖๐ - ๗๐ วัน เก็บใบหม่อนเลี้ยงไหมโดยวิธีการตัดแขนง

๓.๑.๕ เก็บเกี่ยวหม่อนครั้งสุดท้ายในรอบปี โดยวิธีการตัดแขนง ครั้งที่ 3 แล้วเริ่มเตรียมการตัดต่อในรอบปีต่อไป

การตัดแต่งและเก็บเกี่ยวผลผลิตหม่อนในรอบ ๑ ปี

การเก็บเกี่ยวใบหม่อนไปเลี้ยงไหม ทำได้ ๒ วิธี ดังนี้

๑. การเก็บใบ สามารถทำได้หลังการตัดต่ำแล้ว ๒ - ๓ เดือน เก็บใบไปเลี้ยงไหมได้ ให้เหลือใบส่วนยอดไว้ ๔ - ๕ ใบ แล้วทิ้งช่วงให้หม่อนพักตัว ๑ - ๑.๕ เดือน จึงเก็บใบหม่อนเลี้ยงไหมรุ่นต่อ ๆ ไป วิธีนี้สามารถเก็บใบเลี้ยงไหมได้ปีละ ๔ - ๕ รุ่น

๒. การตัดแต่งกิ่ง การตัดกิ่งหม่อนหลังการตัดต่ำ ตัดกลาง ตัดแขนง (ตามรูปข้างต้น) แล้วนำไปไปเลี้ยงไหม วิธีนี้จะตัดหม่อนได้แปลงละ ๓ - ๔ ครั้ง/ปี ถ้าเกษตรกรต้องการเพิ่มจำนวนครั้งในการเลี้ยงไหม ควรจะมีแปลงหม่อนมากกว่า ๑ แปลง แล้วตัดหม่อนแต่ละรุ่นสลับกัน เช่น ต้องการเลี้ยงไหม ๖ - ๘ รุ่น จะต้องแบ่งแปลงหม่อนออกเป็น ๒ แปลง เป็นต้น

๔. การกำจัดวัชพืช

๔.๑ ใช้เครื่องพ่นแรงพรวนระหว่างแถวหรือตัดวัชพืช ใช้จอบระหว่างต้น หลังจากการเก็บเกี่ยวและตัดแต่งแต่ละครั้ง

๔.๒ ใช้สารพาราควอท ๒๗.๖ เอสแอล ๗๕ - ๑๐๐ ซีซี/น้ำ ๒๐ ลิตร พ่นเมื่อวัชพืชมีความหนาแน่นสูงหรือก่อนวัชพืชออกดอก

ไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้านพันธุ์นางตุ่ย

ประวัติความเป็นมา

ไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้านพันธุ์นางตุ่ย ได้มาจากเกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการส่งเสริมศิลปาชีพบ้านโคกสั๊กบ ตำบลโคกบ้านใหม่ อำเภอสีขอมภู จังหวัดขอนแก่น ที่นำมาแข่งขันสาวไหมด้วยมือที่พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ปรากฏว่าได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับ ๑

ดังนั้น ทางศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติ ฯ สกลนคร จึงขอไหมพันธุ์นางตุ่ย ซึ่งเป็นไหมพันธุ์ไทยแท้ มาเลี้ยงในศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติ ฯ สกลนคร เมื่อนำมาขยายพันธุ์และเลี้ยงปรากฏว่าเลี้ยงง่ายและมีการเจริญเติบโตดี มีความแข็งแรงดี ให้ผลผลิตสูง จึงได้นำไปขยายพันธุ์และแจกจ่ายให้เกษตรกรในโครงการของสถาบันหม่อนไหมแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ฯ และเกษตรกรในเขตรับผิดชอบต่อไป

คู่มือหม่อนไหมพันธุ์นางตุ่ย

ไหมพรมพันธุ์นางตุ่ย

รังไหมพันธุ์นางตุ่ย

ลักษณะประจำพันธุ์

๑. สีของไหม	ขาว
๒. รูปร่างไหม	กลม
๓. สีของหนอนไหมแรกฟัก	น้ำตาล
๔. สีของหนอนไหมโตเต็มวัย	ตัวผู้ชาย, ตัวเมียขาว
๕. ลักษณะลายบนตัวหนอนไหม	ไม่มี
๖. สีของรังไหม	เหลือง
๗. รูปร่างรังไหม	วาริ
๘. รอยย่นบนผิวรัง	ละเอียด
๙. ลักษณะดีเด่น	เลี้ยงง่าย, ผลผลิตสูง
๑๐. ข้อจำกัด / ข้อควรระวัง	สาวยากในฤดูฝน
๑๑. ผลการทดสอบประสิทธิภาพของสายพันธุ์แท้ (GCA, SCA) (มี/ไม่มี)	

ลักษณะทางการเกษตร

๑. จำนวนไหมต่อแม่ ๔๙๔ ฟอง
๒. น้ำหนักหนอนไหมโตเต็มที่ ๑๐ ตัว ๒๓.๓๐ กรัม
๓. อายุหนอนไหม (วัน : ชั่วโมง) ๒๐ : ๒๒

หม่อนไหมพันธุ์นางตุ้ย

๔. เปอร์เซ็นต์ดักแด้สมบูรณ์ ๙๕ %
๕. น้ำหนักรังสด ๑.๔๗ กรัม
๖. น้ำหนักเปลือกรัง ๐.๒๕
๗. เปอร์เซ็นต์เปลือกรัง
 - เปอร์เซ็นต์เปลือกรัง เฉลี่ยฤดูฝน ๑๑.๕๐ %
 - เปอร์เซ็นต์เปลือกรัง เฉลี่ยฤดูหนาว ๑๑.๒๕ %
๘. ความยาวเส้นใยต่อรัง ๔๙๘ เมตร
๙. น้ำหนักเส้นใยต่อรัง ๐.๑๒ กรัม
๑๐. ขนาดของรังไหม (กรัม x ตัว) ๑.๓ x ๓.๕ เซนติเมตร
๑๑. ขนาดเส้นใย ๒.๓๑ ดิเนียร์

ลักษณะเด่น

๑. มีความแข็งแรงเลี้ยงได้ตลอดปี
๒. เลี้ยงง่ายและผลผลิตสูง
๓. มีเปลือกรังชั้นนอกสีตุ่นและมีเปลือกรังชั้นในสีเหลืองเข้ม
๔. เส้นไหมมีความเหนียวมันวาว

การเลี้ยงไหม

การเลี้ยงไหมเป็นงานที่จะต้องเอาใจใส่ และสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงการเจริญเติบโตของหนอนไหมทุกวัน นับตั้งแต่ไข่ไหมฟักออกเป็นตัวหนอนไหม จนกระทั่งไหมสุกทำรัง นอกจากนั้นเกษตรกรยังต้องทำความสะอาดห้องเลี้ยงไหมและอุปกรณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการเลี้ยงไหม

การเลี้ยงไหมที่จะให้ผลดี

๑. มีปริมาณใบหม่อนที่เพียงพอเหมาะสมกับไหมแต่ละวัย
๒. เลี้ยงไหมที่แข็งแรงปราศจากโรค
๓. ให้อาหารแก่หนอนไหมเพียงพอต่อช่วงเวลา
๔. โรงเลี้ยงไหมมีอุณหภูมิความชื้นที่เหมาะสมและอากาศถ่ายเทดี
๕. ควรรักษาความสะอาดในโรงเลี้ยงไหมตลอดเวลาที่เลี้ยงไหม
๖. อุปกรณ์การเลี้ยงไหมต้องมีครบถ้วน

เมื่อหนอนไหมนอนตื่นแต่ละวัยจะใช้ยาเปปไซนโรยหนอนไหม ก่อนการให้ใบหม่อนในคาบแรกเพื่อป้องกันเชื้อโรค

การใช้ยาเปปไซนโรยหนอนไหม

การวางแผนการเลี้ยงไหม

การวางแผนการเลี้ยงไหมในแต่ละปีจะต้องให้สอดคล้องกับระยะเวลาการเจริญเติบโตของหม่อน เกษตรกรจะต้องการวางแผนการเลี้ยงไหมที่เหมาะสม

๑. วันแรกที่หนอนไหมฟักออกจากไข่ในเขตร้อน จะกำหนดวันที่หนอนไหมฟักออกจากไข่เมื่อไรก็ได้ แต่ควรหลีกเลี่ยงการเลี้ยงไหมในระยะที่สิ้นสุดฤดูแล้งคือ มีนาคมและเมษายน เพราะอุณหภูมิสูงเกินไป

๒. การเตรียมหม่อนก่อนการเลี้ยงไหม

๓. การคาดคะเนผลผลิตหม่อน และจำหน่ายไหมซึ่งเกษตรกรสามารถคาดคะเนผลผลิตหม่อนในไร่ของตัวเองได้ก่อนที่จะกำหนดจำนวนไหมที่ฟักออกใหม่

๔. การคาดคะเนพื้นที่เลี้ยงไหม วัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ

การให้อาหารหนอนไหมวัยอ่อน

วิธีการเลี้ยงไหม

๑. วิธีการเลี้ยงไหมวัยอ่อน

ก่อนที่จะเลี้ยงไหม เราจะต้องอบฟอรัมาลิน ๓ เปอร์เซ็นต์ (%) ก่อนและหลังการเลี้ยงไหมทุกครั้ง เพื่อฆ่าเชื้อโรคของหนอนไหม

หนอนไหมในระยะวัย ๑ วัน ๒ และวัย ๓ ต้องให้ใบอ่อนสดและสะอาด เพื่อให้หนอนไหมแข็งแรงเติบโตสม่ำเสมอ ถ้าต้องการให้ใบหม่อนสดอยู่เสมอควรหาวัสดุคลุม หากทราบว่าคุณภูมิสูงให้ระบายอากาศโดยเปิดหน้าต่างเพื่อปรับอุณหภูมิให้เหมาะสมที่ ๒๖ - ๒๘ องศาเซลเซียส (°C) ความชื้นประมาณ ๘๐ - ๙๐ %

การให้อาหารหนอนไหมวัยแก่

๒. วิธีการเลี้ยงไหมวัยแก่

ไหมวัยแก่หมายถึงวัยที่ ๔ และวัยที่ ๕ หลังจากการลอกคราบครั้งที่ ๓ หรือนอนครั้งที่ ๓ และตื่นครั้งที่ ๔ แล้วให้เลี้ยงไหมต่อไปอีก ๑๐ - ๑๕ วัน ไหมจะเจริญเติบโตที่อุณหภูมิ ๒๔ - ๒๕ องศาเซลเซียส ($^{\circ}\text{C}$) ความชื้นสัมพัทธ์ ๗๐ - ๘๐ % ซึ่งเหมาะสมกับไหมวัยแก่

๓. การให้อาหารและการทำรัง

จำนวนครั้งของการให้อาหารต้องให้อาหารวันละ ๓ ครั้ง คือ เวลา ๐๖.๐๐ น. ๑๑.๐๐ น. และ ๑๖.๐๐ น.

การทำรังไหม รังไหมประกอบด้วยเส้นใย ๒ ชนิด คือ รังชั้นนอกและรังชั้นใน รังชั้นนอกประกอบด้วยเส้นใย ๑ - ๒ ชั้น ก่อนจะทำรังชั้นนอกไหมจะถ่ายอุจจาระมีสีขาวปนน้ำตาลพร้อมทั้งปัสสาวะออกมาตัวละประมาณ ๑ ซีซี จากนั้นจะสร้างรังนอกเสร็จประมาณ ๓ - ๕ ชั่วโมง แล้วจึงทำรังภายใน ซึ่งจะใช้เวลาทั้งหมด ๒ วัน

๔. การเก็บผลผลิตรังไหม

การเก็บผลผลิตรังไหมมีความสำคัญ เพราะถ้าเก็บเร็วเกินไปตัวดักแต่จะยังอ่อนอยู่ หรือถ้ากระทบกระเทือนจะทำให้รังเปื้อนได้ง่าย และถ้าเก็บช้าเกินไปตัวหนอนไหมก็จะเจาะออกจากรังทำให้รังไหมเสีย

ดังนั้น ระยะเวลาที่เหมาะสมคือ เมื่ออุณหภูมิสูงประมาณ ๓๐ องศาเซลเซียส ($^{\circ}\text{C}$) ให้เก็บรังไหมภายหลังจากไหมทำรังแล้ว ๕ วัน นอกจากนี้การเก็บรังไหม ให้ใช้มีอูรุดระหว่างช่องของจ่อ ถ้าเป็นจ่อกระดิ่งใช้มีอูรุดเอารังไหมออกจากจ่อเช่นกัน

๕. การป้องกันกำจัดโรค

หนอนไหมวัยแก่จะต้านทานโรคมกกว่าหนอนไหมวัยอ่อน ถ้ารักษาความสะอาดภายในและภายนอกห้องเลี้ยงไหมอย่างดี มีหน้าต่างที่กว้างพอ มีการระบายอากาศดี อากาศไม่ร้อน และใบหม่อนสดเพียงพอและสะอาด จะทำให้ไหมเจริญเติบโตแข็งแรง

ผลผลิตที่ได้รับ

- ▶ ไซไหมจำนวน ๑ แผ่น จะได้รังไหมสดประมาณ ๑๕ - ๒๐ กิโลกรัม
- ▶ รังไหมสดประมาณ ๑๕ - ๒๐ กิโลกรัม สาวเป็นไหมได้ประมาณ ๑ - ๑.๓ กิโลกรัม
- ▶ เส้นไหมจำนวน ๑ กิโลกรัม ขายได้ราคากิโลกรัมละประมาณ ๑,๓๐๐ - ๑,๖๐๐ บาท

การทำรังไหม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการเกษตร. ๒๕๕๗. เกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมระดับครัวเรือน. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สถาบันหม่อนไหมแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ. ๒๕๕๒. เกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมระดับครัวเรือน. กรุงเทพฯ ฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. เอกสารเผยแพร่ เรื่องการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและการปลูกข้าวโพดฝักอ่อน. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. สกลนคร.